

Omin voimin vai yhtenä rintamana?

Kun kuusi terveydenhuoltoalan liittoa päätti 1980-luvun alussa yhdistää voimansa ja perustaa Tehyn, puuttui yksi ammattikunta joukosta: terveydenhoitajat. Yli 35 vuoden ajan Terveydenhoitajaliitto on kehittänyt terveydenhoitajien edunvalvontaa itsenäisenä liittona. Liiton 80-vuotishistorian ”Painonne arvosta kultaa” kirjoittanut historiantutkija **Laura Puro** hakee vastausta kysymykseen, miksi näin on tapahtunut.

Tammikuussa 1980 sairaanhoitajia, kättilöitä, hammashoitajia, laboratoriohoitajia, lääkintävoimistelijoina ja lastenhoitajia edustavat liitot alkuperäisesti yhdyntymispuolesta eli käytännössä sopivat Tehyn perustamisesta. Allekirjoitustilaisuudessa yksi ammattikunta loisti kuitenkin poissaolollaan: terveydenhoitajat.

Terveydenhoitajat eivät olleet jättäytyneet syrjään omasta tahdostaan, vaan kyse oli ammattiliittojen välisestä valtataistelusta. Neuvotteluissa Suomen sairaanhoitajaliitto oli estänyt Terveydenhoitajaliiton liittymisen Tehyyn itsenäisenä valtakunnallisena järjestönä. Terveydenhoitajien olisi tullut järjestäytyä Tehyyn Sairaanhoitajaliiton kautta.

Yhteinen järjestöhistoria

Sairaanhoitajilla ja terveydenhoitajilla oli tässä vaiheessa takanaan jo useampi vuosikymmen yhteistä järjestöhistoriaa. Terveydenhoitajaliitto oli perustettu vuonna 1938 itsenäiseksi yhdistykseksi – mutta kuten tuolloin nimikin *Suomen Sairaanhoitajaliiton Terveydenhoitajajärjestö* kertoi, se toimi tiiviissä yhteydessä Sairaanhoitajaliittoon. Terveyssisarilta järjestely edellytti kaksoisjäsenyyttä molemmissa järjestöissä.

Sairaanhoitajaliiton ja Terveyssisar yhdistyksen välinen yhteistyö sujui hyvässä hengessä aina 1960-luvulle asti. Pohjakoulutukseltaan sairaanhoitajina terveys-

sisaret tunsivat olevansa osa sairaanhoitajakuntaa.

Järjestöjen välit viilenivät kuitenkin aste asteelta 1960- ja 1970-lukujen aikana. Syynä oli ennen kaikkea palkkakysymyksen nousu ammattiyhdistystoimintaa määrittäväksi tekijäksi ja liittojen onnistumisen mittariksi. Äänenpainot kiristyivät, kun hoitajien työtä ei enää nähty kutsumusammattina.

Palkkauksessa terveyssisar oli perinteisesti rinnastettu osastonhoitajiin. Sairaanhoitajaliitossa terveydenhoitajat oli kuitenkin 1970-luvulle tultaessa alettu mieltää erikoissairaanhoitajina – olihan terveydenhoitajan tutkinto määritelty erikoissairaanhoitajan tutkinnon tasoiseksi koulutukseksi. Näin ollen terveydenhoitajien korkeampi palkkaus koettiin sairaanhoitajien keskuudessa epäoikeudenmukaisena.

Oma ammattikunta vai osa sairaanhoitajakuntaa?

Pohjimmiltaan ammattiliittojen välisissä erimielisyyksissä oli kyse siitä, muodostivatko terveydenhoitajat oman ammattikunnan vai eivät. Terveydenhoitajaliiton mukaan terveydenhoitajan ammatti oli itsenäinen ennaltaehkäisevän terveydenhoidon asiantuntija-ammatti, joka ainoastaan pohjautui sairaanhoitajan tutkintoon. Sairaanhoitajaliitto taas samaisti terveydenhoitajat erikoissairaanhoitajiin.

Terveyssisar yhdistys oli jo 1960-luvulla toivonut voivansa järjestäytyä Sairaanhoi-

tajaliittoon itsenäisenä valtakunnallisena yhdistysjäsenenä. Sairaanhoitajaliitossa tähän ei kuitenkaan oltu suostuttu. Välien viilenyttyä terveydenhoitajat kokivat, että asioiden ajaminen Sairaanhoitajaliitossa muuttui yhä hankalammaksi. Terveydenhoitajilla ei ollut liitossa sananvaltaa ammattiryhmänä, vaan ainoastaan yksittäisinä henkilöjäseninä.

Vielä 1970-luvun lopulla Terveydenhoitajaliitossa uskottiin, että liitto saisi perustettavassa uudessa järjestössä saman aseman kuin muutkin alan ammattijärjestöt. Kun tämä ovi suljettiin terveydenhoitajien nenän edestä, oltiin liitossa 1980-luvun alussa todella suurten ja vaikeiden päätösten äärellä. Sairaanhoitajaliiton puristuksissa ja suuressa Tehy-organisaatiossa oman ammattijärjestön pelättiin kuituvan. Pahimmassa tapauksessa terveydenhoitaja-ammatti sulautuisi vähitellen osaksi sairaanhoitajakuntaa.

Oman tiensä kulkija

Tässä tilanteessa Terveydenhoitajaliitossa ei nähty muuta vaihtoehtoa kuin irtautua hoitoalan yhteisestä rintamasta. Koska hoitoalan järjestöjä edustanut keskusjärjestö TVK ei suostunut ottamaan Terveydenhoitajaliittoa jäsenekseen, hakeutui liitto vuonna 1982 kilpailevan toimihenkilökeskusjärjestön STTK:n suojiin.

Kuluneiden 35 vuoden aikana järjestörintamalla on ehtinyt tapahtua paljon. TVK ajautui konkurssiin vuonna 1992, minkä seurauksena Tehy ja Terveydenhoi-

tajaliitto viettivät vajaan 20 vuotta saman keskusjärjestön STTK:n jäseninä. Toisinaan liitot ovat onnistuneet löytämään yhteisen sävelen, toisinaan taas eivät.

Kysymys siitä, hoidetaanko terveydenhoitajien asioita omin voimin vai osana yhteistä rintamaa, on kuitenkin leimannut Terveydenhoitajaliiton toimintaa aina 1970- ja 1980-lukujen taitteesta lähtien. Yhteistyötä ja leveiden harteiden merkitystä korostavat äänenpainot ovat saaneet kaikupohjaa puhuttaessa etenkin hoitoalan palkkauksen jälkeensä jääneisyydestä. Kyselyissä Terveydenhoitajaliiton jäsenistö

on toivonut nimenomaan neuvottelujärjestelmän kehittämistä liittojen välisen yhteistyön pohjalta.

Terveydenhoitajaliittoa on vuosien varrella myös koskeltu Tehyn jäseneksi. Näin tapahtui muun muassa TVK:n konkurssin yhteydessä sekä vuonna 2011, kun liitossa ryhdyttiin kartoittamaan mahdollisuuksia siirtyä STTK:sta Akavan jäseneksi.

Ammatin ja koulutuksen puolesta

Tehyn kädenojennuksia ei kuitenkaan ole pidetty Terveydenhoitajaliitossa tarpeeksi houkuttelevina. Käsitellessään Tehyn vuonna 2011 tekemää liittymistarjousta Terveydenhoitajaliiton hallitus päätyi sille kannalle, ettei terveydenhoitajien ammatillista ja koulutuksellista edunvalvontaa voitaisi laskea Tehyn varaan. Tästä huolimatta Tehy haukkaisi leijonanosan jäsenmaksuista.

Nimenomaan ammatillisessa ja koulutuksellisessa edunvalvonnassa Terveydenhoitajaliiton ja Sairaanhoitajaliiton väliset näkemyserot ovat tulleet selvimmin esiin. Vastoin Tehyn ja Sairaanhoitajaliiton pyrkimyksiä Terveydenhoitajaliitto on taistellut itsenäisen terveydenhoitajakoulutuksen ja ammattinimikkeen säilymisen puolesta sekä vaikuttanut ratkaisevasti siihen, että terveydenhoitajien ammatillinen asema turvattiin 2000-luvun alussa kaksoislaillistamisen avulla.

Palkkakysymyksessäkään terveydenhoitajien ja sairaanhoitajien edut eivät aina ole kulkeneet käsi kädessä. Terveydenhoitajaliitto on sitkeästi puolustanut terveydenhoitajien sairaanhoitaja

korkeampaa palkkausta ja perustellut sitä terveydenhoitajien laajemmalla koulutuksella sekä työn itsenäisyydellä ja vaa- tiavuudella.

Suunta kohti Akavaa

Helmikuussa 2012 Terveydenhoitajaliiton liittokokous teki päätöksen Tehyn esittämän liittymistarjouksen hylkäämisestä ja liiton siirtymisestä Akavan jäseneksi. Kysymyksessä ”omin voimin vai yhtenä rintamana?” tämä merkitsi jälleen yhtä askelta itsenäisen edunvalvonnan tiellä ja pois päin Tehyn vaikutuspiiristä.

Päätöksessään liiton toimielinten voi katsoa seuranneen jäsenistön tunteja, sillä jäsenkyselyjen mukaan vain murto-osa jäsenistöstä on kannattanut Terveydenhoitajaliiton liittymistä Tehyyn. Suuressa ja sairaanhoitajavetoisessa Tehyssä terveydenhoitajien erityiskysymysten on yksinkertaisesti pelätty hukkuvan suureen massaan.

Vaikka työmarkkinamaailma on viimeisten vuosikymmenten aikana kulkenut kohti yhä suurempia järjestökokonaisuuksia, on Terveydenhoitajaliitossa katsottu, että jäsenkunnan rajattu koko voi olla myös valtti. Kahta ammattikuntaa edustavana liittona Terveydenhoitajaliitto on voinut keskittyä nimenomaan terveydenhoitajien ja audionomien ammattien ja koulutuksen erityispiirteisiin. Liittoon kertynyt asiantuntemusta on myös pystytty käyttämään terveydenhoitajatyön ja koulutuksen turvaamiseksi – kuten oman koulutuslinjan säilyminen ja kaksoistutkintojärjestelmän luominen ovat osoittaneet.

Ilman omaa ammattiliittoa sekä terveydenhoitajakoulutusta että ennaltaehkäisevään kansanterveystyöhön keskittynyt terveydenhoitajan ammatti olisivat koulutusrakenteiden myllerryksessä hyvinkin saattaneet kadota kartalta. Tiivistäen voidaan sanoa, että Terveydenhoitajaliitto on olemassa, koska terveydenhoitajien keskuudessa ei ole voitu luottaa siihen, että heidän etujensa koko kirjoa valvotaisiin Tehyssä.

VTM, tutkija Laura Puro on kirjoittanut Terveydenhoitajaliiton uunituoreen historiikirjan, *Painonne arvosta kultaa*, joka on kertomus siitä, minkälaista taistelua terveydenhoitajien ja ennaltaehkäisevän työn puolustaminen on edellyttänyt liitolta 1990-luvun alun lamasta 2010-luvun lamaan ulottuvalla aikakaudella. **Kirjan voi lukea sähköisesti osoitteesta www.terveydenhoitajaliitto.fi > Uutishuone > Julkaisut ja esitteet.**

KIMMO BRANDT/COMPIC OY